

Innovatie als bindmiddel voor een verdeeld Europa

Prof. dr. Désirée M. van Gorp, Nyenrode Business Universiteit

Wat hebben de *one belt, one road* en de *digitax* gemeen? Een verdeeld Europa. Zou innovatie in een verdeeld Europees landschap als bindmiddel kunnen dienen? Innovatie niet als container begrip voor van alles en nog wat, maar als een motor voor gerichte actie om Europa's economie toekomst bestendig te maken. Niet alleen omdat het kan, maar vooral omdat het moet.

One belt, one road, het Chinese miljarden initiatief om een moderne zijde route te ontwikkelen, kent geen Europees antwoord met één stem. Frankrijk, Italië en andere Europese landen gaan hun eigen gang bijvoorbeeld door China toegang te geven tot belangrijke transport kanalen door de lucht en over het water. Je zou hopen dat er een Europees beleid komt als het gaat om investeringen uit China (of andere landen) in vitale onderdelen van de maatschappij zoals logistiek, energie en elektriciteit.

In zijn boek de Zijderoutes plaatst Peter Frankopan de huidige geopolitieke ontwikkelingen in historisch perspectief¹. Hij beschrijft de verschuiving van het westen naar het oosten en neemt daarbij ook verschillende Europese landen onder de loep. In dat perspectief gezien is de recente hernieuwde band tussen bijvoorbeeld Italië en China weer beter te verklaren. Verklaarbaar of niet. De eenheid in Europa is ver te zoeken.

Europa's zwakte is altijd het buitenlands beleid geweest en dat is er niet beter op geworden. Europa moet er voor waken niet klem te komen zitten tussen Amerika en China en met ad hoc reacties zoals de digitale belasting in de eigen Europese voet te schieten.

De 3% *digitax* die Frankrijk wil opleggen om technologie bedrijven belasting te laten betalen, raakt Europese spelers waarschijnlijk meer dan Amerikaanse platforms als Google en Facebook waar de belasting eigenlijk voor bedoeld is. Nu maar wachten tot en hopen dat er in OECD verband een uniform tarief wordt afgesproken eind 2020. Maar het blijft defensief beleid.

Als Europa een sterke speler wil blijven zal het strategischer moeten gaan werken aan wat het wil en minder focus leggen op wat het niet wil. Europa moet de interne verdeeldheid omsmeden in eenheid en investeren in onderwijs, kunstmatige intelligentie, digitalisering en cybersecurity. Europa loopt ver achter bij China en Amerika als het gaat om investeren in de toekomst. Die landen investeren substantieel meer in onderzoek, innovatie en onderwijs dan Europa dat doet volgens president Werner Hoyer van de Europese Investeringsbank eerder dit jaar².

Recent sprak ik een vader, waarvan de zoon ging studeren in Hong Kong. Daar aangekomen probeerde ze een bankrekening bij een traditionele bank te openen. Na een aantal vergeefse pogingen, wist de zoon op aanraden van net gemaakt vrienden in Hong Kong NEAT te

---

¹ Frankopan, Peter (2016). De Zijderoutes. ISBN 9789000315703

² <https://sciencebusiness.net/viewpoint/viewpoint-we-need-lift-investment-innovation-eu300b-year-says-eib-chief>

vinden, waar hij online een rekening kon openen zittend achter zijn laptop met zijn paspoort in de hand. Zonder de noodzaak eindeloze vragen formulieren van de traditionele financiële spelers in te vullen. Het is een platform voor een nieuwe generatie jonge ondernemers. Ook studenten openen er in Hong Kong een rekening om hun financiën te regelen. Geen gezeur van banken, geen risico van wisselkoersen. Vader maakt geld vanuit Nederland over aan de zoon, die het meteen op zijn rekening in Hong Kong heeft staan. Een rekening van een instelling die zich lijkt te onttrekken aan het oog van de traditionele financiële toezichthouders. Vandaag zit NEAT in Hong Kong, Morgen hier. Wie bepaalt de regels van het nieuwe financiële speelveld?

Toen ik vorige maand uit China kwam, stond ik bij de bagage band op Schiphol te wachten. Ik keek naar het bord waarop stond hoe laat de bagage werd verwacht en mijn oog viel op een advertentie van één van onze gerenommeerde banken, mijn creditcard aanprijzend met de slogan dat deze kaart je overal ter wereld brengt. Niet dus. In China heb ik op de meeste plaatsen niet met de kaart kunnen betalen. China is nagenoeg een cash loze maatschappij. Chinezen zelf betalen met Alipay of een ander platform. En recent zien we dat ING voorop, gevolgd door andere banken, samen werkt met het platform Applepay.

De platformisering van onze economie is feit. De economische macht ligt bij platforms die in handen zijn van grote technologie bedrijven waar data, de cloud en kunstmatige intelligentie de drijvende krachten zijn³.

De echt grote platforms bevinden zich op dit moment in de VS en China. Niet in Europa. Nederland bijvoorbeeld heeft net als India een probleem met innovatie. Er vindt wel innovatie plaats met nieuwe aanwas van platforms, maar die worden nog voordat ze schaal bereiken verkocht aan buitenlandse bedrijven waar ze echt schaal krijgen. Niet in Europa dus, maar wel in China en Amerika.

Dit is niet alleen vanuit economisch perspectief een gemiste kans, maar ook vanuit het perspectief van de invloed die we hebben op hoe markten en onze maatschappij functioneren. Het economische en het publieke leven in Europa wordt in toenemende mate beïnvloed en georkestreerd en soms ook gereguleerd door platforms die in handen zijn van buitenlandse bedrijven.

Europa zou daarom een grotere rol moet spelen in het vorm geven van de platformisering van onze maatschappij. Europa moet een nieuw verhaal schrijven langs de weg van innovatie. Meer focus op wat Europa wil zijn als het gaat om platformisering en andere ontwikkelingen die onze economische en publieke leven bepalen. Europa moet actiever mee bepalen wat de design principes zijn op essentiële onderdelen van onze maatschappij bijvoorbeeld in de gezondheidszorg, betalingsverkeer, energie en transport.

Hoe gaan we dit bereiken? Naast te investeren in onderwijs, kunstmatige intelligentie, digitalisering en cybersecurity, moeten we wat mij betreft beginnen met twee essentiële acties, die tegelijkertijd het meest lastig zijn om uit te voeren.

---

³ Dutch Transformation Forum (November 2018). Unlocking the value of the platform economy: Mastering the good, the bad and the ugly.

Ten eerste zal Europa een cultuur omslag in gang moeten zetten. In Nederland en andere Europese landen leven we op dit moment in een cultuur van compliance, waar mensen meer tijd besteden aan het creëren van bewijs om aan te kunnen tonen dat ze geen fouten hebben gemaakt dan dat ze tijd besteden om zichzelf en hun organisaties klaar te stomen voor de toekomst. Voor dit laatste moet je namelijk werknemers hebben die nieuwe werkwijze omarmen en fouten durven maken.

Dat gaat niet gebeuren in een verstikkende compliance cultuur, die haaks staat op de noodzaak het creatieve en innovatieve vermogen van werknemers aan te spreken.

Volgens het World Economic Forum rapport over de toekomst van werk moet de toekomstige werknemer natuurlijk om kunnen gaan met nieuwe technologieën, maar dit in combinatie met 'Human skills' zoals creativiteit, originaliteit, initiatief nemen, kritisch denkvermogen, kunnen overtuigen en bekwaam zijn in onderhandelen. Volgens het zelfde rapport zijn dit de ingrediënten voor werknemers om de eigen waarde op de arbeidsmarkt te verhogen, flexibel te zijn en complexe problemen te kunnen oplossen hetgeen nodig is in een maatschappij waar emotionele intelligentie samen moeten gaan met leiderschap en sociale invloed om technologie voor je en niet tegen je te laten werken.

Ten tweede, voeg ik als prioriteit voor een toekomst bestendig Europa het omvormen van de arbeidsmarkt toe.

Automatisering, artificiële intelligentie en robotisering leiden volgens de OECD tot 14% banen die verdwijnen; en 32% van de banen zal radicaal veranderen. Geen baan voor het leven, focus op levenslang leren en jezelf opnieuw uitvinden⁴.

In dat kader is het recent gelanceerde voorstel om MBO-ers een opleidingsbudget voor de rest van hun leven mee te geven een goed idee; en het idee kinderen later naar school te laten gaan en ze daarmee een jaar spelenderwijs leren ontnemen vanwege een lerarentekort een heel slecht idee.

Ik gun Europa de visie van Zweden als uitgangspunt om de Europese arbeidsmarkt toekomstbestendig te maken:

“The jobs disappear, and then we train people for new jobs. We won't protect jobs. But we will protect workers.

— The Robots Are Coming, and Sweden Is Fine”⁵

Mijn hoop is dat Europa de factor mens centraal blijft stellen door aan de tekentafel technologie voor de mens te laten werken en niet andersom. Europa kan daarin vooruit lopen, daarvoor is een visie en actie nodig. Investeren in onderwijs, kunstmatige intelligentie, digitalisering en cybersecurity gekoppeld aan een cultuuromslag en het omvormen van de arbeidsmarkt. En het gaat goed met Europa, *Europe will be just fine*.

---

⁴ <http://www.oecd.org/employment/future-of-work/>

⁵ <https://www.technologyreview.com/f/609857/while-us-workers-fear-automation-swedish-employees-welcome-it/>

Over de auteur:

Désirée van Gorp is hoogleraar International Business en voorzitter van de International Advisory Board en full time MBA opleidingscommissie aan Nyenrode Business Universiteit. Zij is eveneens gasthoogleraar aan de Renmin Universiteit in Beijing, China en Politecnico di Milano, Italy. Désirée geeft les op het gebied van Global Sourcing, Offshoring, Outsourcing, New technologies & Innovation en International Business & Diplomacy. Désirée is onder ander lid van: Raad van Commissarissen van Atradius; Adviescommissie van de World Trade Organization's Chairs Programme en het International Institute of Social Studies. <https://www.nyenrode.nl/en/faculty-and-research/people/p/désirée-van-gorp>